

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№11

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 775 sahifa.
2025-yil, noyabr*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

YASHIL TRANSPORT SIYOSATINING BARQAROR RIVOJLANISH VA TARMOQLARARO INTEGRATSIYADAGI O'RNI	21
Rahmonov Rasul Ne'matovich	
BANK AKTIVLARI VA PASSIVLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	34
Safarov Sanjar Ravshan o'g'li	
O'ZBEKISTONNING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH STRATEGIYALARI	38
Madraximova Irodaxon Sherzodbek qizi	
HUDUDIIY XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYA MODELII	43
Maxmudova Nozimaxon Baxriddinxonovna	
DAVLATNING BUDJET SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	50
A.A. Ismailov	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGINING MEXANIZMINI SAMARALI TASHKILLASHTIRISHDA MOLIVAVIY MANBALARNI SHAKLLANTIRISHNI YO'NALISHLARI	56
Mansurov Mansur Alisherovich	
ANTIKRIZISLI BOSHQARUV TIZIMLARIDA RANGLI SIGNAL MEXANIZMLARINING FUNKSIYALARI	61
Aliqulov Aziz Haydarjonovich	
XODIMLARNI MOTIVATSIYALASHNING XALQARO MODELLARINI O'ZBEKISTON KORXONALARIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI	66
Yormamatov Qodirjon Juraqulovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT OMILLARI VA ULARNING QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARINING SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	71
Yaxshiyev Shahzod Sherali o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARI VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI BO'YICHA XORIY TAJRIBALARI	78
Haqqulov Fazliddin Faxriddinovich	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA RIVOJLANGAN VA RIVOJLANAYOTGAN DAVLATLAR TAJRIBASI	84
Aripov Abdulaziz Sakijonovich	
YASHIL ENERGETIKA RIVOJLANISHINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI EKONOMETRIK BAHOLASH	89
Bobokulova Muhabbat Muhammadiyeva	
ELEKTRON TO'LOVLAR VA POS TIZIMLARI — KICHIK BIZNESDA SAMARASI VA XAVFLARI	93
To'liqinov Dilshodxo'ja Olim o'g'li	
MINTAQADA RAQAMLI IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI	98
Yusubov In'omjon Ikram o'g'li	
SOLIQ SIYOSATINI RAQAMLI BOSHQARISH ORQALI BUDJET DAROMADLARINI BARQARORLASHTIRISH STRATEGIYASI	103
Xodjimatomov Xamidullo Mamirjonovich	
OZIQ-OVQAT TOVARLARI B2B BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	108
Hayitboyeva Ullijon Bobonazar qizi	
FARMASEVTIKA SANOATIDA INVESTITSION FAOLIYAT SAMARADORLIGINI BAHOLASH	113
Yaqubov Timurbek G'anibekovich	
SHAXSNI OVOZI ASOSIDA IDENTIFIKATSIYALASH VA AUTENTIFIKATSIYALASH ALGORITMLARI	123
Ozoda Sabirova Shermamaxamatovna	

YASHIL IQTISODIYOT — BARQAROR RIVOJLANISH GENERATORI	129
Berdibekova Dilfuza Xoldorbekovna	
CHET EL MEHMONXONA TARMOQLARINING BRENDING STRATEGIYALARINI O'RGANISH	133
Ergashev Oybek Mamarasul o'g'li	
MILLIY IQTISODIYOTDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASINING MOLIVAVIY SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY JIATLARINI TAKOMILLASHTIRISH	144
Arzikulov Otabek Ali o'g'li	
TRANSPORT TIZIMI SOHASI KORXONALARINING INNOVATSION SALOHİYATINI BAHOLASH YO'NALISHLARI	152
Ismailov Akmal Maxsudovich, Abilqosimova Shaxlo Sodiқ qizi	
MEHMONXONALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XODIMLARNING O'RNI VA AHAMIYATI	158
Abduxamidov Sarvar Adxamovich, Normurodov Tal'at Normurod o'g'li	
KORXONALARDA HR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	163
Aminova Shaxnoza Aziz qizi	
JAHON IQTISODIYOTIDA OZIQ-OVQAT XAFSIZLIK RO'LI	168
Abdusamatov Barkamol Rustamjon o'g'li	
ТУРИСТИЧЕСКИЕ РЕСУРСЫ КАРАКАЛПАКСТАНА И СУЩЕСТВУЮЩАЯ ИНФРАСТРУКТУРА	174
Хошимова Камилла Навфал қизи	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MEXANIZMLARI: REKREATIONS TURIZM SOHASIDA QO'LLASH TAJRIBASI VA ISTIQBOLLARI	184
Najmitdinov G'ayratbek Sharifovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA VIRTUAL TA'LIM PLATFORMALARI: TEXNIK VA PEDAGOGIK TALABLAR, TIZIMLI TAHLIL VA IQTISODIY JIATLAR	189
Turayeva Adiba Ikramovna	
ICHKI AUDIT TIZIMI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	193
Nuridinova Barchinoy Xusniddin qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTIDA SUV RESURLARIDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	199
Xaitbaev Jasurbek Otaxanovich	
MINTAQANING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMI	204
Raimboyeva Mashhura Davronbek qizi	
SURXONDARYO VILOYATIDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XODIMLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	210
Jobborov Anvar Egamberdiyevich	
ISLOMIY MOLIVALASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELEKTNING DOLZARBLIGI	217
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
JISMONIY SHAXSLARNING MOL-MULKINI SOLIQQA TORTISH MASALALARI	222
Mamadjanov Shuxrat Jalolidinovich	
ENTREPRENEURSHIP AND BUSINESS MANAGEMENT IN UZBEKISTAN	225
Abdukhalikova Komila Abdukhalikovna	
BANKLARDA BARQARORLIKNI TA'MINLASH UCHUN RAQAMLI YECHIMLARNI TAKOMILLASHTIRISH	229
Saydamatova Muxlisabonu Rasuljon qizi	
PAXTA-TO'QIMACHILIK SANOATINI MODERNIZATSIYA QILISH YO'NALISHLARI: TAHLIL VA TAKLIFLAR	233
Abdullayev Hamidulla Abdug'ani o'g'li	
WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF STATE FINANCIAL REGULATION MECHANISMS IN ENSURING THE CAPITALIZATION OF INSURANCE ORGANIZATIONS	238
Abdullaev Erkinjon Azamovich	
YASHIL IQTISODIYOTNI SHAKLLANTIRISHDA YASHIL MOLIVALASHTIRISHNING NAZARIY JIATLARI	245
Xalikov S. X.	

QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BOZORIDA KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	245
Xudayberganov Jasur Baxodirovich	
WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF STATE FINANCIAL REGULATION MECHANISMS IN ENSURING THE CAPITALIZATION OF INSURANCE ORGANIZATIONS	251
Abdullaev Erkinjon Azamovich	
NATIJAVIYLIKKA YO'NALTIRILGAN BYUDJETLASHTIRISH JARAYONINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	257
Allakuliyev Akmal Baltayevich	
SURXONDARYO VILOYATIDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XODIMLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	261
Jobborov Anvar Egamberdiyevich	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA BOSHQARUV TIZIMINI RESURSLARNI OPTIMALLASHTIRISH ORQALI TAKOMILLASHTIRISH.....	268
Avulchayeva Feruza Jurakuziyevna	
BANKLARDA BARQARORLIKNI TA'MINLASH UCHUN RAQAMLI YECHIMLARNI TAKOMILLASHTIRISH.....	272
Saydamatova Muxlisabonu Rasuljon qizi	
ZAMONAVIY ISH JOYLARINI SHAKLLANTIRISHDA AYOLLARNING ROLI	276
Tulyaganova Aziza	
ISLOMIY MOLIYALASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKTNING DOLZARBLIGI.....	281
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
TURIZM MARKETINGINING NAZARIY ASOSLARI, ZAMONAVIY YO'NALISHLARI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	286
Xamidov Otabek Bakidjanovich	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASINING IQTISODIY KO'RSATKICHLAR TIZIMINI STATISTIK BAHOLASHNING USLUBIY JIHATLARI	290
Arzikulov Otabek Ali o'g'li	
ЭКОЛОГАМ ПОЧЕТ И УВАЖЕНИЕ	298
Максудова Шахиста	
DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNING MOHIYATI VA ULARNING O'ZGARISH TENDENTSIYALARI	304
Jo'raev Farruxbek Muxiddin o'g'li	
O'ZBEKISTONDA ISLOMIY MOLIYALASHTIRISH XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	307
Inomjonov Islomjon Iloxomjon o'g'li	
ENTREPRENEURSHIP AND BUSINESS MANAGEMENT IN UZBEKISTAN	311
Abdukhalkova Komila Abdukhalkovna	
МОБИЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ.....	315
Хурамова Фарангиз Учкун кизи	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ НАЛОГОВ И АКЦИЗНАЯ РЕФОРМА УЗБЕКИСТАНА В ВТО	319
Дамир Рустамович Абдулов	
BANK TIZIMIDAGI ISLOHOTLAR SHAROITIDA LIKVIDLILIK RISKINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	324
Alimov Baxtiyor Murodovich	
BANK AUDITINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	335
Narziyev Xayotjon Azamatovich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA SOHASIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH MASALALARI.....	343
Abdimuminova Saodat Taxirjonovna	
TO'QIMACHILIK SANOAT MAXSULOTLARI EKSPORT FAOLIYATI TAHLILI VA BRENDDA LIDERLIK TUSHINCHALARI	352
Abdulazizova Xushnoza Nayabovna	

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ МОДЕЛИ УПРАВЛЕНИЯ ОТХОДАМИ НА ОСНОВЕ ОПЫТА РАЗВИТЫХ СТРАН И ВОЗМОЖНОСТИ ИХ АДАПТАЦИИ В УСЛОВИЯХ УЗБЕКИСТАНА.....	357
Д. Мейлиева	
O'ZBEKISTON AUDITORLIK TIZIMIDA KASBDOSHLAR TOMONIDAN BAHOLASH (PEER REVIEW) TIZIMINI JORIY ETISH ISTIQBOLLARI	361
Parpiyev Jaxongir Ilhomjonovich	
ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И БОЛЬШИЕ ДАННЫЕ (BIG DATA) В УПРАВЛЕНЧЕСКИХ РЕШЕНИЯХ.....	366
Шарипов Бахтиёр Михлибаевич	
O'ZBEKISTONDA SUVGA BO'LGAN TALABNI VAQTLI QATORLAR ORQALI TAHLIL QILISH	375
Sarvar Mamasoliyev	
BOSHQARUV VA NAZORAT MAQSADLARIDA XARAJATLAR HISOBINI TASHKIL ETISH	383
Isomuxamedov Akbarjon Boxodir o'g'li	
MINTAQALAR BARQAROR RIVOJLANISHINI TA'MINLASHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.....	389
Salomat NOROVA	
O'ZBEKISTON TURIZM BREND BOZORINING HOZIRGI HOLATI VA TENDENSIYALARI.....	394
Zufarov Akmal Gulamiddinovich	
INNOVATSION IQTISODIYOTDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH METODOLOGIYASI.....	404
Qodirov Baxodirjon Tursunovich	
O'ZBEKISTON SOLIQ TIZIMINI MODERNIZATSIYA QILISHDA YAGONA INTERAKTIV DAVLAT XIZMATLARI PORTALINING O'RNI VA AHAMIYATI	408
Dehqonov G'ayratjon Raximovich	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA INNOVATSION HAMDA TIJORATLASHTIRISH MASALALARI	414
Inoyatov Mardonbek Mo'min o'g'li	
OLIY IQTISODIY TA'LIM ORQALI EKO-INNOVATSIYALAR VA "YASHIL" INVESTITSIYALARNI RAG'BATLANTIRISH MEKANIZMLARI: SIYOSIY VA INSTITUTSIONAL DOIRALAR	418
Xasanova Zarina Maxamadaliyeva	
XODIMLAR MALAKASINI OSHIRISH — ZAMON TALABI.....	427
Narzullaev Oybek Narzullaevich	
BUXGALTERIYA HISOBINI YURITISHDA JURNAL-ORDER SHAKLINING AHAMIYATI.....	433
Axmedjanov Abdufoto	
KENDALL VA SPEARMAN TARTIBIY KORRELYATSIYA KOEFFITSIYENTLARI ASOSIDA YASHIL IQTISODIYOT INDIKATORLARINING STATISTIK O'ZARO TA'SIRINI MODELLASHTIRISH	437
Muradov Rustamjon Sobitxonovich	
ИНТЕНСИВНЫЕ И ЭКСТЕНСИВНЫЕ ОГРАНИЧЕНИЯ В РЕГУЛИРОВАНИИ СПРОСА.....	442
Аминджанова Румейса Батыровна, Камилова Наргиза Абдукахоровна	
ИНКЛЮЗИВНЫЙ ПОДХОД В ТУРИЗМЕ: ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ И УЗБЕКСКАЯ ПРАКТИКА	445
Азимова Шахло Таировна	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIVAVIY HISOBOTNING XAQARO STANDARTLARIGA O'TISHNING HOLATI VA TAHLILI	450
Bayjanov Sarsengaliy Xalmuratovich	
UZUM EKSPORT QILUVCHI KOMPANIYALARDA YASHIL O'TISH JARAYONINI QO'LLAB-QUVVATLASH UCHUN EKO-MARKETING VA AYLANMA IQTISODIYOT TAMOIYILLARINI INTEGRATSIYALASH.....	454
Usmonova Diyora Mahmud qizi	
UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA XARAJATLAR SMETASI VA SHTATLAR JADVALINING TAHLILI: OPTIMALLASHTIRISH VA SAMARADORLIKNING YANGICHA USULLARI (NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA)	461
Umarov Avzaljon Yodgorali o'g'li	
INVESTITSIYALARNING KIRIB KELISHIGA TO'SQINLIK QILUVCHI MUAMMOLARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI.....	467
Alimova Dilafro'z Tohir qizi	

FARMATSEVTIKA KORXONALARIDA MOLIVAVIY HISOBOT SHAKLLARINI TAKOMILLASHTIRISH VA INVESTORLAR UCHUN AXBOROT OCHIQLIGINI TA'MINLASH	470
Turdikulova Gulshad Nurmamatovna	
ISHLAB CHIQRISH KORXONALARIDA MOLIVAVIY HISOBOTLARNING SHAFFOFLIGINI OSHIRISHDA MOLIVAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARINING AHAMIYATI.....	477
Uztemirov Alisher Aktam o'g'li	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOAT TARMOQLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASHGA YO'NALTIRILGAN BANDLIK TUZILMASINI OPTIMALLASHTIRISH	482
Tursunov Bekmuxammad Omonovich	
XORIY TAJRIBALARIDA SOLIQ BAZASINI ANIQLASH TARTIBI METODOLOGIYASINING MAVJUD METODLARI VA ULARNING XUSUSIYATLARI.....	489
Xalikchayeva Sadokat Ilxomjonovna	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNING KONSEPTUAL ASOSLARI VA UNING MAMLAKAT IQTISODIYOTIDAGI O'RNI.....	496
Ramatillaev M.R.	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI SUG'URTALASH VA DIVERSIFIKATSIYA QILISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	502
Eshboyev Shahobiddin Anorqul o'g'li	
TIJORAT BANKLARI O'RTASIDAGI RAQOBATNI BAHOLASH VA KUCHAYTIRISHNING ZAMONAVIY METODOLOGIYASI: O'ZBEKISTON TAJRIBASI.....	506
Qulmetov Mansurbek Ro'zmatovich	
XALQARO REYTING TASHKILOTLARINING OLIY TA'LIM MUASSASALARIGA TA'SIRI VA MAVJUD PLATFORMALAR.....	515
O'rozboyev Xayrulla Murodboy o'g'li	
TALABALAR MOTIVATSIYASINING MEKANIZMLARI: LOYIHA ASOSIDAGI TA'LIM TEKNOLOGIYALARIDA.....	523
Kasimova (Mulladjanova) Nasiba Azimdjanyovna	
ISH KUCHIDAN SAMARALI FOYDALANISH VA NORASMIY BANDLIKNI SOYADAN CHIQRISH BO'YICHA TAKLIFLAR ISHLAB CHIQISH	531
Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Maxkamova Shaxlo Yulchiyevna, Absamatov Baxrom Danakulovich	
KASBIY TA'LIM MAZMUNIDA TA'LIM VA ISHLAB CHIQRISH INTEGRATSIYASINI RAG'BATLANTIRISH ORQALI O'RTA BO'G'IN KADRLAR TAYYORLASHNING JOZIBADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	538
Tojiyev Sirojiddin Sayriddinovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM INFRATUZILMASINI BOSHQARISH TIZIMINING TURLARI VA SHAKLLARI.....	542
Muminova Mavjuda Sharifovna	
SUV RESURLARIDAN FOYDALANISHNI STRATEGIK BOSHQARISH SAMARADORLIGI MASALALARI	547
Kadirkhodjayeva Nilufar Rahmatullayevna	
MHXSGA MUVOFIQ ASOSIY VOSITALAR HISOBINI TASHKIL ETISH MASALALARI.....	552
Aliyev Sherzod Abdixomidovich	
ФАКТОРЫ ЭФФЕКТИВНОГО РАЗВИТИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	558
Аллаева Г.Ж.	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH SHAROITIDA INVESTITSION MUHITNI YAXSHILASH YO'NALISHLARI	564
Irisqulova Munisa Akmal qizi	
TASHABBUSLI BUDJET JARAYONLARI DOIRASIDA 2024-YILDA AMALGA OSHIRILGAN ISHLAR TAHLILI	569
Xamidov Xabibullo Xikmatulla o'g'li	
MINTAQA SANOATIDA AHOLI JON BOSHIGA YAQQ O'ZGARISHINING DINAMIK TAHLILI.....	574
Nabiyev G'ulom Abdusalomovich	

INFRATUZILMAVIY INVESTISIYA LOYIHALARINI DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA MOLIYALASHTIRISHDA RISKLARNI BOSHQARISHNING XORIJ TAJRIBALARI	583
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o'g'li	
ПРОБЛЕМЫ ГЛОБАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ЗЕЛЕНОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ В ЭКОЛОГИИ.....	587
Максудова Шахиста	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARINING INVESTITSION FAOLLIGINI OSHIRISHNING ILMIY-USLUBIY JIHATLARI	593
B.Sh.Shadmanov	
ECONOMIC INDICATORS OF SUPPLY CHAIN EFFICIENCY IN UZBEKISTAN'S EXPORT SECTOR	597
Mukhammadiyaminova Shakhzoda Sherzodovna	
BUDJET TASHKILOTLARIDA BUDJETDAN TASHQARI MABLAG'LAR HISOBI VA ICHKI AUDITNI TAKOMILLASHTIRISH.....	602
Muxtorova Maftuna Salohiddin qizi	
RAQAMLASHTIRISH JARAYONIDA BANKLARNING XAVFSIZLIGI VA MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING ILMIY-AMALIY ASOSLARI	607
Aliyeva Umidaxon Xusanboyevna	
XIZMATLAR SOHASI VA KAMBAG'ALLIK O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIK.....	611
Dawletmuratov Adilbay Mirzabaeovich	
PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL CLUSTERS BASED ON THE PRINCIPLES OF A "GREEN ECONOMY"	615
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich, Kamolov Oybek Faxriddin o'g'li	
ПЕРСПЕКТИВЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СВОБОДНЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЗОН В НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ.....	620
Халимжанов Дилшод Эргашбекович	
YASHIRIN IQTISODIYOTNI INNOVATSION RIVOJLANISHDAGI O'RNI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	626
Mavlyanov Muzaffar Yusupovich	
NAMANGAN VILOYATI TURIZM SOHASINING SO'NGGI YILLARDA RIVOJLANISHI VA STATISTIK TAHLILI	630
Kuymuratova Matlubaxon Abdimanabovna	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI EKSPORTINING IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLOVCHI OMILLAR TAHLILI	634
Faxriddinov Bahriddin	
INNOVATSION SHAROITDA TO'QIMACHILIK SANOATI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	640
Sattarov Ilkhomjon Rahimjanovich	
IQLIM O'ZGARISHI SHAROITIDA SUV RESURLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI	645
Nurmatov Norbek Jo'rayevich	
MINTAQA LOGISTIK XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION VA INSTITUTSIONAL ISTIQBOLLARI	652
Xalimov Javlonbek Shaxriyrovich	
KORXONALARNING BANKROTLIK EHTIMOLINI SUN'IY INTELLEKT YORDAMIDA PROGNOZLASH	659
Zaynutdinov Ismoil Samariddin o'g'li	
АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ЦИФРОВИЗАЦИИ ФИНАНСОВЫХ РЫНКОВ	665
Шомуродов Равшан Турсункулович	
MEDIA LOYIHALARINI BOSHQARISH: O'ZBEKISTON OAV AMALIYOTI TAHLILI	673
Yo'ldosheva Dilobar Jaxongir qizi	
O'QITISH NATIJALARINI ZAMONAVIY BAHOLASH TAMOYILLARI	677
Abdullayeva Sanobar Berdiyevna, Xujakulov Shaxriyor Shokir o'g'li	
MALAYZIYADA PROGRESSIV VA INKLYUZIV ISLOMIY MOLIYA TIZIMINI RIVOJLANTIRISH: 2024-YIL TAJRIBASI VA NATIJALARI	681
Safarova Nasiba Gulmurod qizi	

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ПРОВЕДЕНИЯ ПРОЦЕДУР ДЬЮ-ДИЛИДЖЕНС В АКЦИОНЕРНЫХ ОБЩЕСТВАХ.....	687
Прокудина Кристина Александровна	
HUDUDLARDA INVESTITSIYA SALOHİYATINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	692
Xalilova Madinabonu Abduraxmon qizi	
LIZING MUOMALALARI HISOBINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	701
Baxadirov Alisher Komilovich	
TIJORAT BANKLARINING JISMONIY SHAXSLAR DEPOZITLARI VA ULARNI OPTIMALLASHTIRISH YO'LLARI	705
Melikov Otabek Maxmadaminovich	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLASHTIRISH VA EKOTIZIMNI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI	711
Erkinova Feruza Najmitdinovna	
DAVLAT SEKTORIDA ICHKI NAZORAT TIZIMINI BAHOLASHDA SUN'IY INTELEKTDAN FOYDALANISH: XAVF YOKI IMKONIYAT	717
Ostonokulov Azamat Abduraximovich, Tadjiyev Erkin Muxitdinovich	
SUN'IY VA KIMYOVIY TOLALARNING TO'QIMACHILIK SANOATIDA EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA'MINLASHDAGI O'RNI	723
Raximov Furqat Jalolovich	
OLIY TA'LIM MASSASALARINING MOLIVAVIY RESURLARINI BOSHQARISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	728
Mahmudov Akbar Abduraximovich	
TA'LIM XIZMATLARI BOZORINI TAKOMILLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLAR.....	733
Abdullayev Suyun Artikovich	
O'ZBEKISTONDA AVTOMOBILSOZLIK KORXONALARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARI: "UZAUTO MOTORS" AJ AMALIYOTI VA NATIJALARI.....	737
Allabergenov Azamat Joldasbayevich	
WAYS TO USE MARKETING DATA IN THE MANUFACTURING ENTERPRISE VALUATION PROCESS	742
Musayeva Shoirazimovna, Usmonova Dilfuza Ilkhomovna	
KICHIK SANOAT KORXONALARI O'RTASIDAGI ISHLAB CHIQARISH VA KOOPERATIV ALOQALAR HOLATI.....	747
Boyutayev Olimjon Urayimovich	
BANK RISKLARI VA ULARNI TA'SIRINI EKONOMETRIK MODELASHTIRISHDA STATISTIK HISOBOTLARNI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	753
Kamoldinov Sardorbek Maxammadsobir o'g'li	
O'ZBEKISTONDA AYOLLARNING ISH BILAN BANDLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI	761
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
O'ZBEKISTONNING BARQAROR RIVOJLANISH KONSEPSIYASI: TARIXIY MEROS VA ZAMONAVIY YASHIL TEXNOLOGIYALAR UYG'UNLIGI.....	766
Azimova Shohista Salohiddinova	
SOLIQ TIZIMIDA RAQAMLI MARKIROVKALANGAN TOVARLARNI RAQAMLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI	770
Muxammadov Nodir Karimovich	

SOLIQ TIZIMIDA RAQAMLI MARKIROVKALANGAN TOVARLARNI RAQAMLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI

Muxammadov Nodir Karimovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil tadqiqotchi i.f.f.d. (PhD),

E-mail: nodir.muhammadov@gmail.com

ORCID ID: 0009-0008-2029-6968

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekiston soliq tizimida raqamli markirovkalangan tovarlar (Data Matrix, QR-markirovka) ni joriy etish va boshqarish jarayonlarining mavjud holati hamda ularni takomillashtirishdagi asosiy muammolar tahlil qilinadi. Tadqiqotda markirovka jarayonining huquqiy asoslari, elektron nazorat mexanizmlari, mahsulotni identifikatsiya qilishdagi texnik cheklovlar, ma'lumotlar almashinuvi sifati va tadbirkorlik sub'yektlari uchun yaratilgan raqamli infratuzilmaning samaradorligi ko'rib chiqilgan. Shuningdek, markirovkada uchrayotgan muammolar — uskunalarining yetarli emasligi, raqamli tizimlar integratsiyasidagi nosozliklar, noto'g'ri skanerlash, ma'lumotlarning kechikishi va soliq organlari bilan biznes o'rtasidagi elektron hamkorlik darajasining pastligi atroficha yoritilgan. Maqola yakunida raqamli markirovka tizimini takomillashtirish bo'yicha tashkiliy-texnik yechimlar, integratsiyani kuchaytirish, nazorat va monitoringni avtomatlashtirish, shuningdek, tadbirkorlar uchun xarajatlarni kamaytirishga qaratilgan amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: soliq tizimi, raqamlashtirish, soliq ma'murchiligi, raqamli markirovka, mahsulot identifikatsiyasi, elektron nazorat, ma'lumotlar almashinuvi, raqamli infratuzilma, integratsiya, markirovka tizimi, raqamli monitoring, tadbirkorlik sub'yektlari.

Abstract. This article analyzes the current state of the processes of introducing and managing digitally marked goods (Data Matrix, QR marking) in the tax system of Uzbekistan and the main problems in their improvement. The study examines the legal framework of the marking process, electronic control mechanisms, technical limitations in product identification, the quality of data exchange, and the effectiveness of the digital infrastructure created for business entities. It also covers in detail the problems encountered in marking — insufficient equipment, failures in the integration of digital systems, incorrect scanning, data delays, and the low level of electronic cooperation between tax authorities and businesses. At the end of the article, organizational and technical solutions are proposed to improve the digital marking system, strengthen integration, automate control and monitoring, as well as practical recommendations aimed at reducing costs for entrepreneurs.

Key words: tax system, digitalization, tax administration, digital labeling, product identification, electronic control, data exchange, digital infrastructure, integration, labeling system, digital monitoring, business entities.

Аннотация. В данной статье анализируется текущее состояние процессов внедрения и управления цифровой маркировкой товаров (Data Matrix, QR-маркировка) в налоговой системе Узбекистана и основные проблемы их совершенствования. В исследовании рассматриваются правовые основы процесса маркировки, механизмы электронного контроля, технические ограничения при идентификации товаров, качество обмена данными и эффективность созданной цифровой инфраструктуры для субъектов предпринимательства. Также подробно освещаются проблемы, возникающие при маркировке, — нехватка оборудования, сбои в интеграции цифровых систем, некорректное сканирование, задержки данных и низкий уровень электронного взаимодействия налоговых органов и бизнеса. В конце статьи разработаны организационно-технические решения по совершенствованию системы цифровой маркировки, усилению интеграции, автоматизации контроля и мониторинга, а также практические предложения, направленные на снижение издержек предпринимателей.

Ключевые слова: налоговая система, цифровизация, налоговое администрирование, цифровая маркировка, идентификация товаров, электронный контроль, обмен данными, цифровая инфраструктура, интеграция, система маркировки, цифровой мониторинг, субъекты предпринимательства.

KIRISH

So'nggi yillarda O'zbekistonda iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida raqamlashtirish jarayonlari jadal sur'atlarda rivojlanmoqda. Xususan, tovarlarni raqamli markirovkalash tizimini joriy etish soliq ma'murchiligini takomillashtirish, yashirin aylanmalarni kamaytirish, kontrafakt mahsulotlar oldini olish hamda iste'molchilar huquqlarini himoya qilishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Raqamli markirovka mahsulotlarning ishlab chiqarishdan tortib iste'molchiga yetguniga qadar butun harakatini kuzatish imkonini beruvchi zamonaviy nazorat mexanizmi hisoblanadi. Shu bilan birga, markirovka tizimini keng joriy etish jarayonida texnik, tashkiliy, iqtisodiy va huquqiy xarakterdagi bir qator muammolar ham kuzatilmoqda. Uskunalarining yetishmasligi, axborot tizimlari o'rtasidagi integratsiyaning to'liq shakllanmagani, tadbirkorlik sub'yektlarining yangi talab va texnologiyalarga moslashishidagi qiyinchiliklar, ma'lumotlarni qayta ishlash sifati hamda nazorat mexanizmlarining yetarli darajada avtomatlashtirilmagani ushbu tizimning samaradorligini pasaytirmoqda. Mazkur tadqiqotda soliq tizimida raqamli markirovkalangan tovarlar raqamlashtirish jarayonining amaldagi holati, mavjud kamchiliklar va ularni bartaraf etish yo'llari tahlil qilinadi, shuningdek markirovka tizimi samaradorligini oshirish, davlat organlari o'rtasida axborot almashinuvi imkoniyatlarini kengaytirish hamda tadbirkorlar uchun qulay sharoit yaratishga qaratilgan takliflar ishlab chiqiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Hozirgi davrda O'zbekiston Respublikasi soliq ma'murchiligida joriy etilgan soliqlarni undirish mexanizmini takomillashtirish yo'llari masalasiga oid qisqacha adabiyotlar sharhi keltiriladi. Soliq majburiyati – jismoniy shaxs, korporatsiya yoki boshqa yuridik shaxsning davlat oldidagi soliq qarzining umumiy summasidir. Daromad solig'i, savdo solig'i va kapital daromad solig'i soliq majburiyatlarining barcha shakllaridir (Jonson, 2022) [1]. Soliq majburiyatining ta'rifi jismoniy yoki yuridik shaxsning davlatga soliq bo'yicha qarzi bo'lgan pul yoki qarz miqdoridir (Jozepson, 2022) [2]. Demak, anglashilmoqdaki, soliq majburiyatlari soliq to'lashdan bo'yin tovlashga qarab ketmoqda. Ya'ni, ushbu tadqiqot doirasida soliq to'lashdan bo'yin tovlash tushunchasining iqtisodiy mohiyatini ochishga harakat qilamiz. Soliq to'lashdan bo'yin tovlash deganda jismoniy yoki yuridik shaxslarning soliq majburiyatlarini qonunga xilof ravishda kamaytirish maqsadida amalga oshiriladigan keng ko'lamli faoliyat tushuniladi. Soliq majburiyatlari soliq tizimlarining standart va huquqiy jihati bo'lib, soliq to'lashdan bo'yin tovlash firibgarlik yo'li bilan ushbu majburiyatlardan qochish yoki ularni kamaytirishga qaratilgan jinoiy harakatdir [3]. Soliq to'lashdan bo'yin tovlash tarix davomida hamma joyda keng tarqalgan bo'lib, ushbu atama soliqlarning adolatli ulushini to'lashni istamaydiganlar tomonidan amalga oshiriladigan faoliyatni o'z ichiga oladi (Ovusu va boshq., 2019). Daromadni kamaytirib ko'rsatish, chegirmalarni ortiqcha ko'rsatish va moliyaviy hujjatlarni manipulyatsiya qilish soliq to'lashdan bo'yin tovlashning keng tarqalgan strategiyalaridir (Ozili, 2020).

Soliq to'lashdan bo'yin tovlash natijasida yo'qotilgan daromad miqdori esa har qanday mamlakatda katta bo'lishi mumkin [4]. Ko'pgina soliq to'lashdan bo'yin tovlash bo'yicha tadqiqotlar individual xatti-harakatlarni aniq kontekstda ko'rib chiqib, axloqiy, ishonch, munosabat, idrok, niyat, xabardorlik, madaniyat, dindorlik, bilim va ta'lim kabi individual omillarga bog'liqligini ta'kidlaydi (Alm va boshq., 2019). Shaxsiy daromad solig'i bo'yicha soliq to'lashdan bo'yin tovlash eng ko'p o'rganilgan yo'nalishlardan biri bo'lib, jismoniy shaxslar daromadni kam hisobot qilish, chegirmalar va imtiyozlarni bo'rttirib ko'rsatish, soliq deklaratsiyasini o'z vaqtida topshirmaslik yoki umuman soliq to'lamaslik orqali soliqdan qochishi mumkin (Efeeloo va Dik, 2018). Korxonalar ham xuddi shunday tarzda yuridik shaxslar daromad solig'i bo'yicha majburiyatlardan bo'yin tovlashi mumkin [5]. Adabiyotda iqtisodiy omillar – soliq stavkasi, moliyaviy cheklovlar, daromad darajasi, soliq yuki, korrupsiya, iqtisodiy tuzilma, audit, jarima va ishsizlik kabi ko'rsatkichlar muhim omillar sifatida ko'rsatiladi. Richardson (2016) soliq to'lashdan bo'yin tovlashda iqtisodiy bo'lmagan omillar iqtisodiy omillarga qaraganda ko'proq ta'sir ko'rsatishini ta'kidlaydi. Korrupsiya hokimiyat yoki vakolatli shaxsning shaxsiy manfaat yo'lida rasmiy vakolatni suiiste'mol qilishi bilan izohlanadi (Khelif va Amara, 2019). Ishsizlik esa mehnatga layoqatli, biroq haq to'lanadigan ishga ega bo'lmagan, lekin faol ravishda ish qidirayotgan shaxslar sifatida belgilanadi (Tabandeh va Tamadonnejad, 2015), tadqiqotlarga ko'ra esa ishsizlik yashirin iqtisodiyotning asosiy manbalaridan biridir [6]. Yaqinda olib borilgan tadqiqotlarda soliq to'lashdan bo'yin tovlashga ta'sir etuvchi omillar qatoriga davlat xizmatlarini raqamlashtirish, korporativ ijtimoiy mas'uliyat va axborot tarqatish darajasi ham kiritilmoqda.

So'nggi yillarda hukumatlar internet texnologiyalaridan foydalanish orqali davlat xizmatlarini soddalashtirish va optimallashtirish imkoniyatlarini kengaytirmoqda (Uyar va boshq., 2021; Montenegro, 2021). Hushtakbozlik tizimlari esa korxonalar ichida noqonuniy yoki axloqsiz faoliyatni oshkor qilish orqali audit aniqlash ehtimolini oshiradi (Masslet va boshq., 2019).

TAHLIL VA NATIJALAR

Xufiyona aylanma va yashirin iqtisodiyotning mamlakat iqtisodiyotidagi ulushini qisqartirish borasida mamlakatimizda keng qamrovli tadbirlar amalga oshirilayotganiga qaramay, ayrim shaxslar tomonidan mo'may daromad olish maqsadida aholiga sifatsiz yoki qalbaki mahsulotlarni (spirtli ichimliklar, tamaki mahsulotlari, dori vositalari, salqin ichimliklar va boshqalar) realizatsiya qilish holatlari avj olib bormoqda. Bunday holatlar nafaqat insofli soliq to'lovchilar huquqlariga, balki insonlar salomatligiga ham jiddiy zarar yetkazmoqda. Noqonuniy olib kiritilgan yoki noqonuniy ishlab chiqarilgan sifatsiz spirtli ichimliklarni iste'mol qilinishi natijasida 2022-yil Toshkent shahrida 8 kishi, 2023-yil Samarqand shahrida 5 kishi, 2024-yil Andijon viloyatida 5 kishi va Samarqand shahrida 17 kishi spirtli ichimlikdan zaharlanib vafot etgan. Achinarlisi, bunday holatlar har yili qayd etilmoqda. Tamaki mahsulotlarining noqonuniy aylanmasiga chek qo'yish borasida 2023-yilda amalga oshirilgan ishlar natijasida 291 ta holatda Respublika hududiga qiymati 88,4 mlrd.so'mlik jami 5,6 mlrd.quti tamaki mahsulotlarining noqonuniy olib kiritilishi oldi olingan. Shunga qaramay, 2022-yilda mamlakatga 316 ta holatda umumiy qiymati 19,0 mlrd.so'mlik 1,6 mlrd.quti tamaki mahsulotlari olib kiritilgan. Sifatsiz va (yoki) qalbaki dori vositalarini noqonuniy ravishda aholiga sotilishini oldini olish bo'yicha 2023-yil birgina Toshkent shahrida o'tkazilgan bitta nazorat tadbirining o'zida yaroqlilik muddati o'tgan, qiymati 2,2 mlrd.so'mlik dori vositalarining muomalaga kiritilganligi aniqlangan. O'tkazilgan tahlillarga ko'ra, 2024-yilda markirovkalanishi lozim bo'lgan mahsulotlarni markirovkasiz ishlab chiqarish xavfi mavjud bo'lgan holatlar soni 16 tani tashkil qilib, 2023-yilga nisbatan (6 ta) 10 taga, saqlash va realizatsiya qilish xavfi mavjud bo'lgan holatlar soni 34 tani tashkil qilib, 2023-yilga nisbatan (23 ta) 11 taga va soxtalashtirilgan (kontrafakt) yoki ilgari ishlatilgan markirovka kodlari yordamida sotish xavfi mavjud bo'lgan holatlar soni 41 tani tashkil qilib, 2023-yilga nisbatan (5 ta) 36 taga oshgan. Markirovka talablariga rioya etilishi bo'yicha o'tkazilgan 1200 ta nazorat tadbirlarida (759 ta alkogol, 219 ta tamaki, 182 ta dori vositalari va 67 ta maishiy texnika mahsulotlari savdosi) huquqbuzar shaxslarga nisbatan 16,9 mlrd.so'm miqdorida jarimalar qo'llanilgan.

Xorij tajribasiga ko'ra: 1) Rossiyada amaliyotga joriy etilgan "Честный знак" tizimi soliq organlariga markirovkalash qoidalari buzilganligi haqida tezkor qo'shimcha ma'lumotlar taqdim etadi. Ushbu axborotlar asosida o'tkazilgan soliq nazorati tadbirlari natijasida soliq xavfi keskin pasayadi hamda insofli soliq to'lovchilar huquqlari himoya qilinadi. Bunda soliq organlari ushbu holatlar bo'yicha soddalashtirilgan tekshiruvlarni o'tkazishlari mumkin. Bu tekshiruvlar soliq bazasini yashirish yoki kamaytirib ko'rsatish holatlari bo'yicha soliq hisobotlariga (deklaratsiyalar) asoslanadi va buyruqsiz amalga oshirilishi mumkin. 2) AQShda Soliq xizmati (IRS) soliq bazasini yashirish yoki kamaytirib ko'rsatish holatlarini aniqlash uchun turli avtomatlashtirilgan tizimlardan foydalanadi. Kompaniya tomonidan to'lanishi lozim bo'lgan soliq summaları o'rtasida nomutanosiblik yuzaga kelgan taqdirda tegishli qaror va buyruqlarsiz soliq tekshiruvlari o'tkazilishi mumkin. 3) Germaniyada soliq organlari agar soliq bazasi yashirilgan deb gumon qilinsa, tekshiruvni buyruqsiz o'tkazishlari mumkin. 4) Buyuk Britaniyada soliq xizmati (HMRC) soliq buzilishlarini aniqlash uchun soddalashtirilgan mavzuli tekshiruvlarni qo'llashi mumkin. Bunda soliq bazasi yashirilgan taqdirda avtomatlashtirilgan tizimlar soliq hisobotlaridagi ma'lumotlar va haqiqiy ma'lumotlar o'rtasidagi nomutanosibliklarni tegishli qarorsiz tekshirishi mumkin. 5) Fransiyada soliq organlari avtomatlashtirilgan tekshiruvlarni soliq buzilishlari va qarzdorliklarni aniqlash uchun qo'llashi mumkin, bu esa tekshiruvni buyruqsiz o'tkazish imkonini beradi. Agar joriy muammolar hal etilmasa, 2030-yilga kelib markirovkalanishi lozim bo'lgan ayrim turdagi xalq iste'mol tovarlarini O'zbekistonga noqonuniy olib kirish, ishlab chiqarish va sotish holatlari keskin oshib ketish xavfi mavjud. Xususan, onlayn nazorat-kassa mashinalarini o'rnatgan 223,8 mingta tadbirkorning 135 mingtasi (60%) tomonidan soxtalashtirilgan (kontrafakt) yoki ilgari ishlatilgan markirovka kodlaridan foydalanish, 165 mingtasi (74%) tomonidan qo'llanilgan (ishlatilgan) markirovka kodlari haqidagi ma'lumotlarni Operatorga yubormaslik yoki noto'g'ri ma'lumot yuborish, 100 mingtasi (45%) tomonidan esa sotilgan mahsulotlarning har bir birligi uchun markirovka kodlari to'g'risidagi ma'lumotni o'z ichiga olgan elektron hisobvara-q-fakturani rasmiylashtirmasdan sotish xavfi ortishi natijasida byudjetga bir necha yuz milliardlab miqdorda savdo tushumlaridan to'lanishi lozim bo'lgan soliqlar tushmay qolish xavfi yuzaga keladi. Shuningdek, bugungi kunda Soliq qo'mitasining Tovarlarni markirovkalash nazorati bo'limi faoliyati tahlil qilinsa, bo'limning vazifalari va funksiyalariga quyidagilar kiradi: markirovkalanadigan tovarlar bo'yicha tegishli takliflarni ishlab chiqish, tizimni to'liq joriy qilish yuzasidan vakolatli vazirlik va idoralar bilan hamkorlikdagi tadbirlarni amalga oshirish, majburiy raqamli markirovkalash tizimini joriy etish samaradorligini tahlil qilish, markirovka qoidalari buzilishi yuzasidan holatlarni o'rganish va Qo'mita rahbariyatiga tegishli ma'lumotlarni kiritish, ilg'or xorij tajribasini o'rganib, raqamli markirovka tizimi ma'muriyatchiligi va siyosatini takomillashtirish bo'yicha takliflar tayyorlash, tizimni joriy qilish bo'yicha biznes-jarayonlarni optimallashtirish, yangi mahsulot guruhlarini raqamli markirovkalash bo'yicha tajriba loyihalarini amaliyotga joriy qilish va monitoringini olib borish, markirovka talablari va qoidalari yuzasidan tadbirkorlik sub'yektlari hamda aholiga tegishli tushuntirishlar berish.

Bo'lim o'ziga yuklangan vazifalarga muvofiq quyidagi funksiyalarni bajaradi: a) markirovkalanadigan tovarlar bo'yicha tegishli takliflarni ishlab chiqish, shuningdek mazkur tizimni to'liq joriy qilish yuzasidan vakolatli vazirlik va idoralar bilan hamkorlikdagi tadbirlarni amalga oshirish sohasida: qo'mita markaziy apparati tarkibiy tuzilmalari tomonidan ishlab chiqiladigan normativ-huquqiy hamda idoraviy hujjatlarni ko'rib chiqadi; markirovka tizimini joriy qilish bo'yicha tegishli ma'lumotlarni Qo'mita rahbariyati hamda tegishli vazirlik va idoralarga kiritib boradi; soliq to'lovchilarning raqamli markirovka to'g'risidagi qonunchilik hujjatlariga rioya etishlariga qarab ta'sir choralari amalga oshirish, shu jumladan rag'batlantirish masalalari bo'yicha takliflar ishlab chiqadi.

Majburiy raqamli markirovkalash tizimini joriy etilishi samaradorligini tahlil qilib borish sohasida: markirovka tizimiga tegishli qonunchilikka o'zgartirish kiritish bo'yicha ishlab chiqilgan loyihalarni o'rgangan holda qonunchilikdagi o'zgarishlarning dolzarbligi va yangi ma'muriy vositalardan foydalanish samaradorligini tahlil qiladi; ayrim turdagi mahsulotlarni raqamli markirovkalash tizimi samaradorligini tahlil qilgan holda uni rivojlantirish bo'yicha takliflar tayyorlaydi. Markirovka qoidalariga rioya etilishi holatlarini tahlil qilish va Qo'mita rahbariyatiga tegishli ma'lumotlarni kiritish sohasida: Bo'lim doimiy ravishda Qo'mita rahbariyatiga o'z faoliyati to'g'risida ma'lumotlar, takliflar hamda amalga oshirilgan ishlari bo'yicha hisobotlar berib boradi; markirovka tizimini joriy etish ma'muriyatchiligi va siyosatini yanada takomillashtirish bo'yicha ilg'or xorij tajribasini o'rgangan holda takliflar tayyorlaydi; markirovkalanadigan mahsulotlarni ishlab chiqaruvchi va import qiluvchilar tomonidan buyurtma qilingan va realizatsiya qilingan markirovka kodlarini tahlil qilish orqali tovar qoldiqlarini aniqlaydi; markirovkalanadigan mahsulotlarni realizatsiya qiluvchi ulgurji va chakana savdo korxonalari tomonidan xarid qilingan mahsulotlardagi markirovka kodlari bilan ONKM va elektron hisobvara-faktura orqali realizatsiya qilingan mahsulotlardagi markirovka kodlarini tahlil qiladi; markirovkalanadigan mahsulotlarni realizatsiya qiluvchi chakana savdo korxonalari tomonidan 2D skaner qurilmalari orqali ONKM cheklarida realizatsiya qilingan mahsulotlardagi markirovka kodlarining aks ettirilganlik holatini tahlil qiladi; markirovka qoidalariga amal qilinishiga oid umumiy tahlillarni amalga oshiradi.

Raqamli markirovka tizimini joriy etilishida ma'muriyatchilik va siyosatini yanada takomillashtirish bo'yicha ilg'or xorij tajribasini o'rgangan holda takliflar tayyorlash sohasida: xalqaro tashkilotlar bilan markirovka tizimini integratsiya qilish jarayonida Hukumat komissiyasi tomonidan yuklatilgan vazifalar ijrosini ta'minlaydi va tegishli xulosalarni taqdim etib boradi; markirovka tizimini rivojlantirish hamda uning afzalliklari va imkoniyatlarini kengaytirish bo'yicha xalqaro tajribani o'rganadi; markirovka tizimini integratsiya qilish masalalari bo'yicha ilg'or xorijiy davlatlar tajribasini o'rgangan holda asoslantirilgan takliflar tayyorlaydi va ularni amalga oshirish choralari ko'radi.

Raqamli markirovka tizimini joriy etilishi bo'yicha biznes-jarayonlarni optimallashtirish sohasida: markirovka tizimini joriy qilish jarayonlarini avtomatlashtirish bo'yicha tegishli tuzilmalar bilan hamkorlikda tadbirlarni amalga oshirib boradi; mahsulotlarni ishlab chiqarish va olib kirish (import) bosqichida mahsulotlarni markirovkalash jarayonlarini tizimli o'rganadi va tahlil qiladi, shuningdek ushbu jarayonlarni takomillashtirish va optimallashtirishni amalga oshiradi; markirovkalangan mahsulotlar bo'yicha hisobot berish jarayonlarini nazorat qiladi va optimallashtiradi; elektron hisob-fakturalarda va onlayn nazorat-kassa mashinalari cheklarida identifikatsiya kodlarini aks ettirish jarayonlarini optimallashtiradi. Tajriba tariqasida yangi mahsulot guruhlarini raqamli markirovkalash bo'yicha loyihalarni amaliyotga joriy qilish va kelgusida monitoringini olib borish sohasida: soliq solish bazasini kengaytirish maqsadida markirovka tizimi ishtirokchilari, mahsulot turlari hamda mahsulotlarning hisobga olinishini ta'minlash, ularni qamrash va hisobga olish mexanizmlarini takomillashtirish yuzasidan takliflar tayyorlaydi; Qo'mita Hay'ati ish rejaları va qarorlariga asosan tegishli masalalarni o'rganib chiqadi, Hay'at va xizmat yig'ilishlarida ko'rib chiqish uchun belgilangan tartibda tegishli masalalarni kiritadi. j) Markirovka tizimi joriy etilishi, shuningdek markirovka talablari va qoidalar yuzasidan tadbirkorlik sub'ektlariga hamda aholiga tegishli tushuntirishlar berish: O'zbekiston Respublikasi vazirliklari, idoralari va boshqa tashkilotlari tomonidan o'tkaziladigan raqamli markirovkalash masalalari bo'yicha majlislarda va boshqa tadbirlarda ishtirok etadi, shuningdek raqamli markirovkalash bilan bog'liq masalalarni tushuntirish bo'yicha tadbirlarni tashkil etadi; taqdimotlar va matbuot anjumanlarini o'tkazish maqsadida mahsulotlarni raqamli markirovkalash to'g'risida ma'lumot tayyorlaydi; raqamli markirovkalash masalalarida soliq to'lovchilar, yuridik va jismoniy shaxslarning murojaatlarini ko'rib chiqadi va ular bo'yicha tushuntirishlar beradi, shuningdek ommaviy axborot vositalarida e'lon qilish uchun tushuntirish axborot materiallarini ishlab chiqadi; mahsulotlarni raqamli markirovkalashga oid normativ-huquqiy hujjatlardagi o'zgartirishlar, qo'shimchalar va yangiliklar to'g'risida xabarnomalar ishlab chiqadi hamda soliq to'lovchilarga korespondensiya va shaxsiy kabinet orqali jo'natadi. Bo'lim qonunchilik hujjatlarida hamda Qo'mitaning ichki idoraviy hujjatlarida nazarda tutilgan boshqa vazifa va funksiyalarni ham bajarishi mumkin.

Quyidagilar Bo'limning majburiyatlari hisoblanadi: o'z vakolatiga kiritilgan masalalar bo'yicha O'zbekiston Respublikasining «Davlat soliq xizmati to'g'risida»gi Qonuni, O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi hamda boshqa hujjatlari, Qo'mita Hay'atining qarorlari, Qo'mitaning ichki idoraviy hujjatlari va ushbu Nizom ijrosini ta'minlash, shuningdek ularning ijrosi monitoringi va nazoratini amalga oshirish; jismoniy va yuridik

shaxslarning murojaatlarini ko'rib chiqishda tegishli qonunchilik hujjatlari talablariga qat'iy rioya qilish; davlat, tijorat va xizmat sirlarini oshkor etmaslik; Bo'lim tomonidan vazifa va funksiyalar bajarilishida xufiyona iqtisodiyotni yuzaga kelishi va korrupsiya holatlarini oldini olish bo'yicha, shu jumladan manfaatlar to'qnashuvini hal etish choralari ko'rish; ish yuritishni belgilangan tartibda olib borish; O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi palatalari, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti va Hukumatining hujjatlari, Qo'mita Hay'ati va xizmat yig'ilishlari topshiriqlari hamda Rais topshiriqlarini nazoratdan olish jarayonida topshiriq ijrosi to'g'risida tayyorlangan hujjatlarni albatta «Elektron hujjat almashish» avtomatlashtirilgan axborot tizimi (EHA) orqali Tashkiliy ishlar va nazorat boshqarmasi bilan elektron shaklda kelishish; Bo'lim qonunchilik hujjatlarida hamda Qo'mitaning ichki idoraviy hujjatlarida nazarda tutilgan boshqa majburiyatlarni ham bajaradi.

Bo'lim xodimlari o'z funksional vazifalarini bajarmaganligi yoki zarur darajada bajarmaganligi; O'zbekiston Respublikasining qonunchilik hujjatlari, Qo'mitaning ichki idoraviy hujjatlari hamda ushbu Nizom talablariga rioya qilmaganligi; ijro intizomini buzganligi; o'zining noqonuniy xatti-harakatlari (harakatsizligi) tufayli soliq to'lovchilarga moddiy va ma'naviy zarar yetkazganligi; rahbariyat topshiriqlarining o'z vaqtida amalga oshirilishi ustidan zarur nazoratni ta'minlamaganligi; o'zining noqonuniy xatti-harakatlari (harakatsizligi) tufayli soliq to'lovchilarning ishlab chiqarish hajmlarini pasaytirganligi va soliq solish bazasini kamaytirganligi; qonunchilik hujjatlariga muvofiq davlat, tijorat va xizmat siriga rioya etmaganligi uchun belgilangan tartibda javob beradi. Bo'lim xodimlari qonunchilik hujjatlarida hamda Qo'mitaning ichki idoraviy hujjatlarida nazarda tutilgan boshqa hollarda ham javobgar bo'ladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Markirovka tizimlarini to'liq integratsiyalash. Soliq qo'mitasi, Bojxona qo'mitasi, Savdo inspeksiyasi, laboratoriyalar va ishlab chiqaruvchilar o'rtasida yagona ma'lumotlar almashinuvi platformasini yaratish, tovar harakati bo'yicha real vaqt monitoringini yo'lga qo'yish. Texnik infratuzilmani kuchaytirish. Markirovka skanerlarini va Data Matrix o'quvchi qurilmalarni subsidiyalash yoki imtiyozli kredit asosida taqdim etish, internet sifati past hududlarda offline-rejimda ishlaydigan markirovka tizimlarini joriy etish.

Markirovka jarayonini soddalashtirish. Tadbirkorlar uchun markirovka kodini yaratish, skanerlash va ro'yxatga olish bo'yicha "bir tugma"lik yechimlarni ishlab chiqish hamda yangi tizimga moslashtirilgan, oson foydalaniladigan mobil ilovalar yaratish. Tadbirkorlar uchun xarajatlarni qisqartirish. Kichik biznes uchun markirovka xizmatlari tariflarini qayta ko'rib chiqish, mahalliy skaner va printerlar ishlab chiqarishni rag'batlantirish. Nazorat mexanizmlarini avtomatlashtirish. Tovar aylanmasini kuzatish bo'yicha avtomatik risk-modellarini joriy etish, kontrafakt mahsulotlarni aniqlashda sun'iy intellektdan foydalanish. Iste'molchilar bilan hamkorlikni kuchaytirish. Har bir xaridor markirovka kodini tekshirganda bonus yoki cashback olish tizimini joriy etish, soxta mahsulotni aniqlagan iste'molchiga mukofot berish mexanizmini ishlab chiqish. Analitika va monitoringni rivojlantirish. Markirovka ma'lumotlari asosida soha bo'yicha statistik hisobotlarni avtomatlashtirish va tovar ta'minot zanjiridagi xavfli nuqtalarni aniqlovchi analitik panel (dashboard) yaratish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi. <https://lex.uz/docs/-4674902>
2. Davlat soliq qo'mitasi ma'lumotlari. www.soliq.uz
3. Efeeloo N., Disk N. (2018). An Empirical Review of the Determinants of Tax Evasion in Nigeria: Emphasis on the Informal Sector Operators in Port Harcourt Metropolis. Journal of Accounting and Financial Management, 4(3), 1–10. <https://d1wqtxs1xzle7.sloudfnont.net/63209917>
4. Johnson Janet Berry (2022). Tax Liability: Definition, Calculation, and Example. The Investopedia Team, October 26. <https://www.investopedia.com/terms/t/taxliability.asp>
5. Josephson Amelia (2022). The Ultimate Guide to Tax Liability. November 16. <https://smartasset.com/taxes/tax-liability>
6. Masslet D., Montmarquette S., Viennot-Briot N. (2019). Can whistleblower programs reduce tax evasion? Experimental evidence. Journal of Behavioral and Experimental Economics, 83, 101459. <https://doi.org/10.1016/j.socec.2019.101459>
7. Owusu G.M.Y., Bekoe R.A., Anokye F.K., Anyetei L. (2019). What Factors Influence the Intentions of Individuals to Engage in Tax Evasion? Evidence from Ghana. International Journal of Public Administration, 43(13), 1143–1155. <https://doi.org/10.1080/01900692.2019.1665686>
8. Ozili P.K. (2020). Tax evasion and financial instability. Journal of Financial Crime, 27(2), 531–539. <https://doi.org/10.1108/JFC-04-2019-0051>
9. Richardson G. (2016). The Determinants of Tax Evasion: A Cross-Country Study. In: Financial Crimes: Psychological, Technological, and Ethical Issues, 33–57. https://doi.org/10.1007/978-3-319-32419-7_2
10. Muxammadov N.K. (2024). Ma'lumotlarni elektron hujjat aylanish tizimida shakllantirish orqali soliq ma'murchiligini takomillashtirish masalalari. Dissertatsiya ishi. Toshkent, 156 bet.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
